

Forslag Kristelig Folkeparti

Halden kommune

Budsjett 2022

***Hele mennesket – hele livet – hele kommunen.
En bærekraftig politikk for fremtiden.***

Innledning

Med vårt budsjettforslag vil KrF vise en retning for kommunen fremover. Vårt viktigste bidrag er derfor ikke så mye de enkelte beløpene, men områdene vi prioriterer og nye forslag vi kommer med. Dette gjør vi under overskriften: *Hele mennesket – hele livet – hele kommunen*.

Skal Halden kommune ha en bærekraftig drift fremover, er det viktig at vi ikke investerer over evne og ikke sier ja til alle gode ting vi liker. Det kan derfor være riktig å si nei til ønskede formål i dag for å kunne sikre enda bedre formål i morgen. Ved flere anledninger har KrF derfor vært kritisk til at flertallet gjennom investeringer og bevilgninger har sagt ja til for mange ting samtidig. Slike veivalg som allerede er gjort, binder derfor opp kommunens økonomi og gjør vårt handlingsrom mindre.

I et driftsbudsjett på 1,88 mrd. er det godt mulig at det finnes mulighet for å hente fram noe penger her og der. Men KrF ønsker ikke å prøve på det. Også for 2022 er det en usikkerhet ved utgifter til og ringvirkninger av Covid-19 pandemien. Dessuten tilsier all erfaring at også i 2022 vil kommunen oppleve uforutsette hendelser, og med det få uforutsette utgifter. Eventuelle buffere eller ekstramidler man kan finne fram til, bør derfor få ligge i fred og ikke brukes for å øke driftsnivået.

KrFs forslag baserer seg på kommunedirektørens forslag, med de endringene som kommer fram i dette dokumentet. Påplussinger på 9 mill. er gjort på bakgrunn av Støre-regjeringens forslag til statsbudsjett.

2022 er annonsert som frivillighetens år. KrF følger opp dette og setter av noen midler til tiltak som gjøres av frivillige, til beste for kommunens innbyggere og til utfylling av kommunens eget arbeid.

Hele mennesket

- **ROP, etablering av boliger med tjenester: + 1,2 mill.**

Rusavhengige og personer med psykiske problemer (ROP) er ikke en gruppe som roper høyt om sine behov. Men heldigvis ønsker stat og kommune å styrke arbeidet for denne gruppen. KrF foreslår en ytterligere styrking med midler til å etablere boliger med tjenester på Nedre Høla.

- **Styrking av hjemmesykepleien: + 1,0 mill.**

Bedre pleie man får hjemme, mindre kan også behovet bli for en institusjonsplass. Dette er til fordel både for innbyggerne og samfunnet. Det er et stort behov for mer ressurser til hjemmesykepleien. KrF foreslår derfor å styrke grunnbemanningen ytterligere.

- **Rapportering strategi for universell utforming.**

22.3.2018 vedtok kommunestyret *Strategi for universell utforming i Halden*. Det er viktig at politisk nivå jevnlig blir orientert om hvordan det går med dette arbeidet. KrF ønsker derfor en årlig rapportering om konkrete tiltak som er blitt gjort for å følge opp denne strategien.

- **Kirkelig fellesråd**

Ifølge livsynsminister Kjersti Toppe (SP) betyr kirken noe for hele samfunnet, det er en grunnmur, og skaper rammer rundt et liv. Ingen ting kan vel være viktigere. KrF slutter seg til dette. Imidlertid må dette også følges opp av kommunens bevilgninger. Budsjettøkningen på 3,56 % i tilskuddet til Kirkelig fellesråd er en positiv begynnelse som vi mener bør følges opp de neste årene. Kirkelig fellesråd ønsker seg en ytterligere økning for igjen å kunne ha seks kirketjenere istedenfor nåværende fem. De mener at for få ansatte på sikt vil føre til at kirken ikke kan opprettholde samme grad av tjenester som i dag. Samtidig er vi orientert om at Kirkelig fellesråd holder på med å gjennomgå den kirkelige strukturen i kommunen. Når denne gjennomgangen er ferdig, vil KrF komme tilbake til saken og vurdere nærmere hvilket nivå det kommunale tilskuddet fremover bør ligge på. Mer om dette også senere i budsjettet.

Hele livet

- **Fra fødsel til videregående skole: + 0,7 mill.**
KrF ønsker å styrke familier gjennom tidlig innsats og ved støtte av foreldrerollen. Dette kan minske behovet for ytterligere og større tiltak senere. Midlene er tiltenkt økt helsesykepleierressurs i dette arbeidet.
- **Barnevernsreformen: + 1,5 mill.**
Ny barnevernlov gir det kommunale barnevernet nye oppgaver, men også økte utgifter. Selv om man kan søke om ekstra støtte gjennom statsforvalteren, er det også behov for mer kommunale midler for å gjennomføre denne reformen.
- **Fritidsaktiviteter barn, ungdom og unge voksne: + 1,4 mill.**
Det er et sterkt behov for økt satsing på gode aktiviteter for barn og ungdom. I 2020 og 2021 har vi hatt lengre perioder med nedstengninger av mange fritidsaktiviteter. Fra flere skoler meldes det om problematisk atferd. Mye godt gjøres allerede for å skape positive fritidsaktiviteter, og en del penger brukes. Men KrF mener at det er behov for en ekstra innsats overfor byens barn og ungdommer nå. For å kunne nå flest mulig, ønsker vi å fordele disse midlene på følgende måte:
 - **Ungdomssatsing: + 0,5 mill.**
Ungdomsklubben Domino skal nå flytte inn i «Skofabrikken». For å gi enda bedre kvalitet og gjøre den kommunale klubben mer attraktiv, trengs det mer midler.
 - **Tiltak rettet mot uorganiserte barn og unge: + 0,5 mill.**
En stor del av kulturbudsjettet går til aktiviteter særlig rettet mot den voksne delen av befolkningen og til barn og unge som er med i organiserte lag og foreninger. Samtidig ser vi at en synkende andel barn og ungdom deltar i denne typen arbeid. Det er behov for å styrke innsatsen overfor uorganiserte barn og unge. KrF foreslår derfor å sette av ekstra kulturmidler til støtte for frivillige som kan lage gode tilbud rettet mot disse.
 - **Sommeraktiviteter barn og unge: + 0,2 mill.**
Skoleferien er lang og er en periode da mange barne- og ungdomsaktiviteter har en pause. KrF foreslår derfor å sette av midler med tanke på aktiviteter for barn og unge i sommerferien.
 - **Alkoholfrie arrangementer 18–30 år: + 0,2 mill.**
Det finnes mange steder med alkoholserving der unge voksne kan treffes, mens det er færre alkoholfrie møtesteder. KrF ser det som viktig at det finnes flere rusfrie soner. Av ulike grunner er det en del unge voksne som ikke ønsker å drikke alkohol eller som ikke tåler det. KrF foreslår å sette av midler der man kan søke om støtte til alkoholfrie arrangementer for aldersgruppen 18–30 år.
- **Fritidskortet.**
Støre-regjeringen foreslår å ikke videreføre Fritidskortet der Halden er en av prøvekommunene. Det hadde vært ønskelig å få prøvd ut dette over flere år for å se langtidsvirkningen av et slikt tilskudd. Imidlertid har regjeringen åpnet opp for at kommuner kan søke om tilskudd for å dekke deltakeravgift for fritidsaktiviteter og tiltak med samme formål som fritidskortet. Halden kommune bør derfor søke på disse midlene.
- **Opprettholdelse Læringsmiljøteamet: + 1,5 mill.**
Læringsmiljøteamet bistår skoler og klasser som trenger systematisk veiledning. Legges det ned, må PPT bruke av sine øvrige ressurser når det etterspørres hjelp. KrF anser det som svært viktig at dette teamet kan fortsette sin virksomhet.

- **Skolemiljø og undervisningsrammer**

Kommunen må gi tydelige styringssignaler til alle grunnskolene gjennom en overordnet rammeplan, som ivaretar et trygt og godt skolemiljø for alle elever i kommunen. Det haster med å få laget planen, slik at alle grunnskolene kan lage sine lokale planer. Det vil gi skolene bedre verktøy for å håndtere trivselsutfordringer som kommunen nå sliter med. Fornyning av Opplæringsloven § 9, A trådte i kraft 01.01.2021.

Det arbeides nå med en fremtidig skolestruktur. Med færre elever bør kommunen vurdere undervisningsrammene og se på hvordan ressursene i størst mulig grad kan bli værende i skolen, slik at lærertettheten kan økes. Det vil forebygge bruk av spesialundervisning.

- **Styrking demenskoordinator: + 0,7 mill.**

I tiden fremover vil demensomsorgen bli en stadig større del av kommunens helsetilbud. En viktig person i denne sammenheng er demenskoordinatoren. Av flere grunner er imidlertid dette en oppgave det ikke er enkelt å gjøre alene. KrF setter derfor av ressurser til å styrke denne tjenesten så demenskoordinatoren kan utvides til et team. Tidlig og god avklaring når det gjelder demens vil hjelpe pårørende i å håndtere tidlig demens bedre og gjøre det lettere å ha dem hjemme lenger, noe som vil dempe behovet for institusjonsplasser.

Hele kommunen

- **Nærmiljøtiltak: + 0,5 mill.**

Et godt samfunn består ikke minst av gode lokalsamfunn. Det er en viktig samfunnsoppgave og god forebygging å skape gode nærmiljøer. KrF setter derfor av midler til nærmiljøtiltak. Her kan det søkes på finansiering av lokale prosjekter. Målsetningen er at det kan skapes bedre samhandling i nærmiljøet. Søkere kan være velforeninger, bygdelag, FAU o.l.

- **Styrket satsing på næringsutvikling: + 0,5 mill.**

Et av hovedmålene i kommunens strategiske næringsplan er å «bidra til å styrke eksisterende næringsliv». Det er svært viktig at nåværende arbeidsplasser beholdes og nye skapes. I den sammenheng har Halden Næringsutvikling vist seg å være en nyttig samarbeidspartner. De planlegger nå å styrke sin innsats ytterligere. KrF mener det er riktig å støtte opp om dette og foreslår derfor å øke støtten til Halden Næringsutvikling til 1,0 mill. Formålet er å styrke næringslivet og bidra til å skape flere jobber i Halden slik at det skapes verdier som kommer alle til gode. Som ved tilsvarende annen støtte må det kommunale bidraget jevnlig evalueres.

- **Kirkelig tilbud i hele kommunen.**

KrF ser det som viktig at det er et godt kirkelig tilbud i alle deler av kommunen. Her er vi igjen enig med livssynsminister Kjersti Toppe som ønsker «å vareta den særskilte rolla Den norske kyrkja har som ei levande og inkluderande folkekyrkje, med lokalt nærvær, presteteneste og trusopplæring i alle sokn.» Nå forvalter Den norske kirke selv sine midler, men det kommunale tilskuddet bør legge til rette for et godt kirkelig tilbud i alle sogn i kommunen. Som nevnt vil KrF komme nærmere tilbake til denne saken senere.

- **Ledige barnehagelokaler.**

Hvis kommunale barnehager legges ned, bør man se på muligheten for om bygningene kan brukes videre i nærområdet av velforeninger, idrettslag eller andre, og også om lekeområdene fortsatt kan brukes av barn i nærområdet.

- **NAV, HKK og frivilligheten.**

Frivillige organisasjoner bør mer aktivt brukes i språkopplæring og integrering av flyktninger. Både NAV og Halden Kommunale Kompetansesenter (HKK) er opptatt av en raskere

språkopplæring og å få HKKs deltakere raskere ut i arbeid eller utdanning. Skal vi lykkes med dette, må hele bredden av samfunnet bidra. Halden har en rekke frivillige lag og foreninger der flyktninger både kan gi et bidrag og selv få hjelp til språkopplæring og integrering. NAV og HKK må derfor mer aktivt arbeide for å utnytte frivillige lag og foreningers bidrag.

Økonomiske konsekvenser

De ovenfor nevnte tiltakene fører til følgende endringer av budsjettet for 2022:

Tiltak

ROP, etablering av boliger med tjenester	1,2 mill.
Styrking av hjemmesykepleien	1,0 mill.
Fra fødsel til videregående skole	0,7 mill.
Barnevernsreformen	1,5 mill.
Fritidsaktiviteter barn, ungdom, unge voksne	1,4 mill.
Opprettholdelse av læringsmiljøteamet	1,5 mill.
Styrking demenskoordinator	0,7 mill.
Nærmiljøtiltak	0,5 mill.
Styrking av Halden Næringsutvikling	<u>0,5 mill.</u>
Totalt	9,0 mill.

Dekning

Økte frie inntekter til kommunen	9,0 mill.
----------------------------------	------------------

Budsjett 2022. Forslag vedtak:

1. Med de endringer som kommer fra i KrFs budsjett vedtas kommunedirektørens budsjettforslag for 2022 i henhold til
§ 5-4 Bevilgningsoversikter - drift (1A),
§ 5-4 Sum bevilgninger drift, netto (1B),
§ 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2A),
§ 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2B),
§ 5-6 Økonomisk oversikt etter art - drift (B3)
2. Kommunedirektøren gis fullmakt til å disponere ressursene innenfor hvert område i Sum bevilgninger drift, netto (1B).
I tillegg gis Kommunedirektøren fullmakt til å justere budsjettet mellom områdene i Sum bevilgninger drift, netto (1B) når det gjelder justeringsbehov av teknisk karakter, og som ikke påvirker tjenestene eller tjenestetilbudet.
Øvrige budsjettjusteringer mellom sektorene legges frem for formannskap og kommunestyre etter innstilling fra Kommunedirektøren.
3. Kommunedirektøren skal påse at rammer og vedtak følges opp og rapporterer kvartalsvis på sektorenes økonomi til hovedutvalg, formannskap og kommunestyre.
4. Formannskapet disponerer investeringsbudsjettet, innenfor tildelt ramme, i henhold til Bevilgningsoversikter - investering (2B).
5. Halden kirkelige fellesråd gis et driftstilskudd på 13,36 mkr for 2022.

6. Kommunedirektøren gis fullmakt til å ta opp lån på til sammen 494,600 millioner kr. VAR-lån utgjør 129,588 millioner kr av den totale lånesummen. Lånene avdras med en vektet avdragstid sett opp mot objektenes levetid. Startlån utgjør 70 millioner kr av den totale lånesummen og tas opp i henhold til Husbankens retningslinjer, primært med en avdragstid på 20 år.
7. Trekkrettighet i bank beholdes på 100 millioner kr i 2022.
8. Halden kommune skriver ut eiendomsskatt på faste eiendommer, inkludert tomter, i hele Halden kommune for skatteåret 2022 jf. eiendomsskattelovens §§2 og 3 bokstav a. Kommunen skriver ut skatt på næringsdelen (bygning og grunn) i tidligere skattlagte verk/bruk (annet ledd i overgangsregel til eskl. §§ 3 og 4). Det skrives også ut skatt på det særskilte skattegrunnlaget redusert med fire syvendedeler til tre syvendedeler i 2022 (overgangsregel til §§ 3 og 4 første ledd første punkt).

Halden kommunestyre vedtok at kommunen gjennomfører alminnelig omtaksering for eiendomsskatt i 2020 for samtlige faste eiendommer jf. eskl. § 8-a-3 nr. 2 med virkning fra skatteåret 2021. Formannskapet vedtok i møte 30.04.20 at man for 2021 skulle bruke Skatteetatens formuesverdier/boligverdi som grunnlag for boligeiendommer, og at eiendommer som ikke har dette skal takseres av kommunen. Denne omtakseringen er ferdig, og nye takster er iverksatt fra skatteåret 2021. For utskrivning av skatt på boligeiendommer benyttes Skatteetatens formuesgrunnlag for de boliger hvor dette er beregnet jf. eskl. § 8 C-1. For øvrige faste eiendommer gjennomføres allmenn kommunal taksering jf. eskl. § 8 A-2 og 8 A-3.

Før øvrig gjelder (jf. eiendomsskattelovens § 10) følgende for utskrivningen av eiendomsskatt for året 2021:

- a) Med de unntak som er nevnt under skal skattesatsen etter eskl. § 11 være 7 promille av den fastsatte takstverdien.
- b) Med hjemmel i eskl. § 12, bokstav a, skal skattesatsen for «bustadelen i egedomar med sjølvstendige bustaddelar» og fritidseiendommer være 3 promille av takstverdien. Ubebygde tomter beskattes med 3 promille av takstverdien jf. eskl. § 12, bokstav b.
- c) I tillegg gis etter eskl. § 11, annet ledd, et bunnfradrag på 500 000 kr for hver selvstendig boenhet i boliger (herunder fritidseiendommer) i faste eiendommer som ikke blir brukt i næringsvirksomhet. Nye boliger uten formuesgrunnlag undergis kommunal taksering inntil formuesgrunnlag foreligger fra Skatteetaten.
- d) Etter eskl. § 7 kan som tidligere, etter nærmere søknad og vedtak for den enkelte eiendom, fritas eiendommer etter dennes bokstav a) «eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagne ein kommune, eit fylke eller staten» og dennes bokstav b) «bygning som har historisk verdi».
- e) Etter eskl. § 5, bokstav a, fritas eiendom som Staten eier så langt eiendommen har historiske bygg eller anlegg gjennom fredningsvedtak jf. Lov om kulturminner.
- f) Etter eskl. § 5, bokstav h, skal fritas «eigedom som vert driven som gardsbruk eller skogbruk». For slike eiendommer gjelder dog at det skal svares eiendomsskatt

forvåningshus, kårbolig, med garasjer og uthus, og passende tomt. Eiendomsskatten for dette svares etter samme satser og regler som for boligeiendommer.

g) Kommunens skattetakstvedtekter.

9. De gebyrsatser som fremkommer i gebyrregulativer/forskrifter som er vedlagt dette dokument vedtas.
10. Kommunale avgifter skrives ut i 4 terminer i 2021, med forfall 20. mars, 20. mai, 20. september og 20.november. Det åpnes for at innbyggere som ønsker det kan be om månedlig fakturering av kommunale avgifter.
11. Eiendomsskatten skrives ut samtidig med kommunale avgifter
12. Forskrift for kommunale vann- og avløpsgebyrer, forskrifter bygg, plan, utslipp, deling, eiendomsregistrering og seksjonering, forskrifter Halden havn, forskrifter om bryggeplasser og forskrifter om feiing og tilsyn vedtas.

§5-4 Bevilgningsoversikt drift (1A)	Regnskap 2020	Oppr. budsjett 2021	Budsjett 2022
Rammetilskudd	-1 042 647 112	-1 017 540 000	-1 038 811 585
Inntekts- og formuesskatt	-771 295 073	-825 126 000	-857 963 896
Eiendomsskatt	-68 469 680	-88 941 140	-93 200 000
Andre generelle driftsinntekter	-39 578 960	-3 950 000	-2 850 000
Sum generelle driftsinntekter	-1 921 990 825	-1 935 557 140	-1 992 825 481
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 574 516 164	1 710 748 925	1 753 997 639
Avskrivninger	132 763 393	135 927 000	140 968 020
Sum netto driftsutgifter	1 707 279 557	1 846 675 925	1 894 965 659
Brutto driftsresultat	-214 711 268	-88 881 215	-97 859 822
Renteinntekter	-9 417 246	-8 900 000	-9 242 000
Utbytter	-10 849 388	0	-5 629 426
Renteutgifter	65 524 640	73 504 000	83 121 201
Avdrag på lån	120 624 876	124 807 000	93 469 000
Netto finansutgifter	165 882 882	189 411 000	161 718 775
Motpost avskrivninger	-132 763 393	-135 927 000	-85 500 000
Netto driftsresultat	-48 828 386	-35 397 215	-21 641 047
Disponering eller dekning av netto driftsresultat			
Overføring til investering	13 246 186	6 750 000	6 891 000
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	27 112 965	-950 000	1 641 047
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	27 406 184	29 597 215	13 109 000
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	-18 936 247	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	48 829 088	35 397 215	21 641 047
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0

	Regnskap 2020	Oppr. budsjett 2021	Budsjett 2022
§5-4 Sum bevilgninger drift, netto (1B)			
Fellesområder	373 838	0	0
Sentraladministrasjon	90 550 000	95 821 848	95 540 948
Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst	697 256 000	717 061 457	749 687 314
Kommunalavdeling Helse og mestring	668 784 000	669 769 183	682 041 984
Kommunalavdeling Teknisk	95 618 000	91 089 609	98 460 651
Fellesfunksjoner	-17 668 308	-27 614 773	27 894 632
VAR og Havn	0	0	0
Samfunn og samskaping	183 001 027	179 473 818	191 944 812
	1 717 914		
Sum bevilgninger drift, netto	557	1 725 601 142	1 845 570 341
Herav:			
Avskrivninger	132 763 393	135 927 421	140 968 020
	-132 763		
Motpost avskrivninger	393	-135 927 000	-85 500 000
Netto renteutgifter og -inntekter	10 570 000	13 862 278	34 393 635
Avdrag på lån	65 000	70 000	70 000
Overføring til investering	0	471 000	0
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	0	-7 861 032	1 641 047
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	0	0	0
	1 574 516		
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	164	1 719 058 475	1 753 997 639

	Regnskap 2020	Oppr. budsjett 2021	Budsjett 2022
§5-5 Bevilgningsoversikt investering (2A)			
Investeringer i varige driftsmidler	446 119 556	603 951 000	671 187 500
Tilskudd til andres investeringer	600 000	4 680 000	13 580 000
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	2 611 199	1 050 000	1 050 000
Utlån av egne midler	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0
Sum investeringsutgifter	449 330 755	609 681 000	683 817 500
Kompensasjon for merverdiavgift	-25 552 160	-71 886 300	-68 276 100
Tilskudd fra andre	-637 395	0	-95 000 000
Salg av varige driftsmidler	-5 294 144	-19 600 000	-10 000 000
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	0
Bruk av lån	-403 847 565	-514 203 700	-494 600 400
Sum investeringsinntekter	-435 331 263	-605 690 000	-665 876 500
Videreutlån	52 673 015	70 000 000	70 000 000
Bruk av lån til videreutlån	-52 673 015	-70 000 000	-70 000 000
Avdrag på lån til videreutlån	20 542 446	21 000 000	22 000 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-39 285 948	-21 000 000	-22 000 000
Netto utgifter videreutlån	-18 743 501	0	0
Overføring fra drift	-13 246 186	-11 191 000	-6 891 000
Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	19 064 988	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	-2 216 915	7 200 000	-11 050 000
Dekning av tidligere års udekket beløp	2 120 466	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	5 722 352	-3 991 000	-17 941 000
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	978 343	0	0

	Regnskap 2020	Oppr. budsjett 2021	Budsjett 2022
§5-5 Bevilgningsoversikt investering (2B)			
Fellesområder	34 445 914	500 000	185 000 000
Sentraladministrasjon	1 824 487	17 440 000	10 940 000
Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst	9 163 529	3 500 000	9 000 000
Kommunalavdeling Helse og mestring	6 413 758	22 650 000	35 150 000
Kommunalavdeling Teknisk	136 738 225	331 561 000	298 733 000
VAR og Havn	250 525 394	226 500 000	129 587 500
Samfunn og samskaping	10 609 168	1 800 000	2 777 000
Org. oppsett mangler	-3 600 918	0	0
Investeringer i varige driftsmidler	446 119 556	603 951 000	671 187 500